

UDK: 316.7:004.738.5:070

Shohro'z T. MIRZAQOBILOV,

Tayanch doktorant, O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti, Toshkent, O'zbekiston

E-mail: sh.mirzaqobilov@mail.ru, ORCID: 0009-0005-5390-7102

"Odillik mezoni" jurnali bosh muharriri Arslon Eshmurodov taqrizi asosida

THE ROLE OF SOCIO-CULTURAL CONTENT IN ENSURING IDENTITY IN THE VIRTUAL SPACE: A CASE STUDY OF THE KUN.UZ AND OYINA.UZ ONLINE NEWS PORTALS

Annotation

The article provides a timely and insightful analysis of the role of socio-cultural content in preserving identity within the virtual space, using Kun.uz and Oyina.uz as representative case studies. The author successfully combines theoretical perspectives with practical media analysis, highlighting the significance of vertical and horizontal information dissemination in strengthening cultural and social identity. The study is well-structured, supported by relevant examples, and offers valuable recommendations for enhancing digital media practices. Overall, the article makes a meaningful contribution to the fields of media studies, digital communication, and cultural journalism, and is recommended for publication with minor editorial revisions.

Роль материалов социально-культурного содержания в обеспечении идентичности в виртуальном пространстве: на примере интернет-порталов Kun.uz и Oyina.uz

Keywords: Virtual space, identity, socio-cultural content, media content, digital communication, online journalism, cultural identity, social identity, media analysis, vertical and horizontal information dissemination, Kun.uz, Oyina.uz, web portals, digital media, journalism.

РОЛЬ МАТЕРИАЛОВ СОЦИОКУЛЬТУРНОГО ХАРАКТЕРА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ИДЕНТИЧНОСТИ В ВИРТУАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ: НА ПРИМЕРЕ ИНТЕРНЕТ-ПОРТАЛОВ KUN.UZ И OYINA.UZ

Аннотация

Статья представляет собой актуальное и содержательное исследование роли материалов социально-культурного характера в сохранении идентичности в виртуальном пространстве на примере интернет-порталов Kun.uz и Oyina.uz. Автор успешно сочетает теоретические подходы с практическим анализом медиаконтента, раскрывая значение вертикального и горизонтального распространения информации в укреплении культурной и социальной идентичности. Исследование отличается логичной структурой, подкреплено релевантными примерами и содержит ценные рекомендации по совершенствованию современных цифровых медиапрактик. В целом статья вносит значимый вклад в развитие исследований в области медиакommunikаций, цифровой журналистики и культурологии и рекомендуется к публикации после внесения незначительных редакционных правок.

Ключевые слова: Виртуальное пространство, идентичность, социокультурный контент, медиаконтент, цифровая коммуникация, онлайн-журналистика, культурная идентичность, социальная идентичность, медиаанализ, вертикальное и горизонтальное распространение информации, Kun.uz, Oyina.uz, интернет-порталы, цифровые медиа, журналистика.

VIRTUAL MAKONDA IDENTIKLIKNI TA'MINLASHDA IJTIMOYIY-MADANIY MAZMUNDAGI MATERIALLARNING O'RNI: KUN.UZ VA OYINA.UZ INTERNET-PORTALLARI MISOLIDA

Annotatsiya

Mazkur maqolada Kun.uz va Oyina.uz internet-portallari misolida virtual makonda ijtimoiy-madaniy mazmundagi materiallarning identiklikni saqlash va mustahkamlashdagi o'rni dolzarb hamda chuqur ilmiy yondashuv asosida tahlil qilingan. Muallif nazariy qarashlarni amaliy media tahlili bilan muvaffaqiyatli uyg'unlashtirib, axborotning vertikal va gorizont talqalish mexanizmlarining madaniy hamda ijtimoiy identiklikni mustahkamlashdagi ahamiyatini asoslab bergan. Tadqiqot mantiqiy tuzilishga ega bo'lib, dolzarb misollar bilan boyitilgan hamda zamonaviy raqamli media amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan muhim tavsiyalarni o'z ichiga oladi. Umuman olganda, maqola media tadqiqotlari, raqamli kommunikatsiya va madaniy jurnalistika yo'nalishlarida muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi hamda ayrim tahririy tuzatishlar kiritilganidan so'ng nashr etishga tavsiya etiladi.

Kalit so'zlari: virtual makon, identiklik, ijtimoiy-madaniy kontent, mediakontent, raqamli kommunikatsiya, onlayn jurnalistika, madaniy identiklik, ijtimoiy identiklik, media tahlili, vertikal va gorizont talqalish, Kun.uz, Oyina.uz, internet-portallar, raqamli media, jurnalistika.

Kirish. Ijtimoiy-madaniy mazmundagi materiallarning virtual makonda identiklikni ta'minlashdagi o'rni – bu raqamli muhitda (internet, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn-platformalar) tarqatiladigan axborot, kontent yoki media mahsulotining o'ziga xosligini saqlab qolish jarayonini anglatadi. Bu tushuncha bir nechta muhim jihatlarni o'z ichiga oladi. Xususan, ijtimoiy-madaniy materiallar (matnlar, suratlar, video, musiqa, badiiy asarlar) ko'pincha muayyan madaniy qadriyatlar, milliy

an'analar yoki ijtimoiy voqelik bilan bog'liq bo'ladi. Virtual makonda identiklikni ta'minlash – bu ularning mazmunini o'zgartirmasdan, kontekstini yo'qotmasdan taqdim etish demakdir. Masalan, milliy raqs videolarini yoki folklor matni internetga joylaganda, uning kelib chiqish manbasini, muallifini va madaniy ahamiyatini saqlab qolish. Identiklikni ta'minlash jarayonida materialning kimga tegishli ekani, qayerda va qachon yaratilgani haqida aniq ma'lumot berilishi

shart. Bu intellektual mulk huquqini himoya qiladi va materialning virtual makonda «yo'qolib ketishi» yoki nusxa sifatida tarqalishining oldini oladi. Tajribadan ma'lumki, ijtimoiy-madaniy kontent ko'pincha muayyan tarixiy, ijtimoiy yoki milliy muhit bilan chambarchas bog'liq bo'ladi. Virtual makonda identiklikni ta'minlash shu kontekstning buzilmasligini va noto'g'ri talqin qilinmasligini anglatadi. Masalan, tarixiy fotosurat yoki hunarmandchilik buyumining ma'nosini asl holda berish.

Virtual makonda identiklik bu materialning soxtalashtirilmaganiga ishonch ham demakdir. Misol uchun, ijtimoiy tarmoqda tarqalgan madaniy voqea haqidagi video yoki xabar haqiqiylikni tekshirilishi va asl manba bilan bog'lanishi kerak. Tadqiqotimiz doirasida ijtimoiy va madaniy merosni raqamli muhitda to'g'ri, aniq va haqqoniy tarzda saqlash, ularning asliligini va qadriyatlarini kelgusi avlodlarga yetkazish bo'yicha kuzatuv olib bordik.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Virtual makonda identiklikni ta'minlash, ijtimoiy-madaniy kontentning jamiyat ma'naviy hayotidagi o'rni hamda raqamli media vositalari orqali milliy qadriyatlarni targ'ib etish masalalari so'nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishiga aylangan. Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida identiklik, madaniy meros va media kommunikatsiyalariga oid ilmiy qarashlar hamda amaliy manbalar tahlil qilindi.

Xususan, K. Yung shaxs identikligi va inson psixologik tiplarini tavsiflash orqali individning jamiyat bilan o'zaro munosabatlari hamda o'zini anglash jarayonini izohlab bergan. Uning introvert va ekstrovert shaxs tiplari haqidagi qarashlari zamonaviy axborot makonida identiklikning shakllanish jarayonini tushinishda nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

O'zbek folklorshunos olimi, filologiya fanlari doktori, professor Shomirza Turdimovning ilmiy qarashlarida o'zbek xalq og'zaki ijodi, milliy qadriyatlar va madaniy merosning mazmun-mohiyati chuqur tahlil qilingan. Olimning folklorning milliy o'zlikni anglash va avlodlar davomiyligini ta'minlashdagi o'rni haqidagi fikrlari virtual makonda madaniy identiklikni saqlash masalalarini tadqiq etishda muhim metodologik ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, Farrux Jabborovning o'zbek tili va adabiyoti, milliy madaniyat hamda ma'naviy merosni ommalashtirishga oid qarashlari zamonaviy mediakontent orqali milliy qadriyatlarni targ'ib etishning ilmiy-amaliy jihatlarni yoritishga xizmat qiladi.

Otabek Hasanovning «Ma'naviyat – millat ruhi, shaxs mas'uliyati» nomli maqolasida globallashtirish sharoitida ma'naviyat, milliy qadriyatlar va fuqarolik mas'uliyatini mustahkamlash masalalari yoritilgan. Muallif ma'naviy qadriyatlarni asrash va ularni zamonaviy axborot makonida keng targ'ib etish zarurligini asoslaydi. Ushbu qarashlar ijtimoiy-madaniy mazmundagi mediakontentning virtual makonda identiklikni ta'minlashdagi o'rni tadqiq etishda muhim nazariy manba hisoblanadi.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, virtual makonda identiklikni ta'minlash faqat texnologik imkoniyatlar bilan emas, balki sifatli ijtimoiy-madaniy kontent, milliy qadriyatlarning to'g'ri talqini hamda ularni zamonaviy media platformalari orqali samarali targ'ib etish bilan chambarchas bog'liq. Mazkur tadqiqot aynan shu jihatlarni Kun.uz va Oyina.uz internet-portallari misolida qiyosiy tahlil qilishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda tizimli, qiyosiy va kontent tahlili usullaridan foydalanildi. Kun.uz va Oyina.uz internet-portallarida e'lon qilingan ijtimoiy hamda madaniy mazmundagi materiallar ularning identiklikni ta'minlashdagi o'rni nuqtayi nazaridan tahlil qilindi. Shuningdek, kuzatish, umumlashtirish hamda induktiv va

deduktiv yondashuvlar asosida olingan natijalar ilmiy jihatdan tizimlashtirildi.

Tahlil va natijalar. Tahlil natijalari Kun.uz va Oyina.uz internet-portallarida e'lon qilinayotgan ijtimoiy hamda madaniy mazmundagi materiallar virtual makonda milliy va madaniy identiklikni mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi. Tadqiqot davomida Kun.uz portalida ijtimoiy muammolar tahliliy yondashuv asosida yoritilishi, Oyina.uz portalida esa madaniy meros va ma'naviy qadriyatlarni targ'ib etuvchi kontent ustunligi aniqlandi. Shuningdek, matn, foto, video va podkast kabi media formatlarining uyg'un qo'llanilishi auditoriyaga ta'sirchanlikni oshirishi hamda identiklikni ta'minlash samaradorligini kuchaytirishi kuzatildi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy-madaniy mazmundagi mediakontent virtual makonda milliy va madaniy identiklikni saqlash hamda mustahkamlashda muhim vosita hisoblanadi. Kun.uz va Oyina.uz internet-portallari misolida ijtimoiy va madaniy mavzularni yoritishda zamonaviy media formatlaridan kompleks foydalanish kontent samaradorligini oshirishi aniqlandi. Shu bois tahririyatlarga matn, foto, video va podkast formatlarini integratsiyalash, shuningdek, ijtimoiy-madaniy materiallarni tayyorlashda vertikal va gorizontal yondashuvlarni uyg'un qo'llash tavsiya etiladi.

Jurnalistikada «identiklik» atamasi jurnalistning o'z kasbiy roli va jamiyatdagi o'rni anglashi, shuningdek, o'zini jurnalistlar hamjamiyati va media tizimining bir qismi sifatida qabul qilishi bilan bog'liq tushunchani ifoda etadi[1]. Jurnalistikadagi identifiklik shaxsiy va ijtimoiy jihatlarni qamrab oladi hamda jurnalistning o'zini qanday qabul qilishi va uni boshqalar qanday qabul qilishini belgilaydi. Batafsil aytadigan bo'lsak, jurnalistikada identiklik quyidagilarni o'z ichiga oladi: kasbiy identiklik; ijtimoiy identiklik; madaniy identiklik; shaxsiy identiklik[2]. Identiklikning jurnalistikaga ta'siri kengqamrovlidir. Olaylik, jurnalistning identikligi qaysi mavzularni yoritishini va ularga qanday yondashishini belgilashi mumkin. Jurnalistning identikligi uning materiallarini auditoriya qanday qabul qilishiga va o'z fikrini qanday shakllantirishiga bevosita ta'sir qiladi. Shuningdek, jurnalistning identikligi axborot manbalari va auditoriya bilan o'zaro munosabatlariga ta'sir ko'rsatadi. Shunday qilib, jurnalistikada identiklik jurnalistning kasbiy faoliyatining barcha jihatlarga va mediakontentning jamiyatda qabul qilinishiga ta'sir ko'rsatadigan muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, madaniyatlararo muloqotlar intensivlashgan sharoitda identiklik tamoyilining dolzarbligi ortib bormoqda. Globallashtirish jarayonlari etnomadaniy jurnalistikada ham o'z izini qoldirmoqda. Shundan kelib chiqib, biz yurtimizdagi ijtimoiy va madaniy kontent yaratishda axborot makoni vertikal va gorizontal yo'nalishda rivojlanishi lozimligini ta'kidlaymiz[3]. Ijtimoiy va madaniy kontent yaratishda axborot makonida «vertikal» va «gorizontal» rivojlanish – bu kontentning tarqalishi, integratsiyasi va auditoriya bilan o'zaro aloqasini anglatuvchi ikki xil yo'nalishdagi axborot almashinuv modelidir.

Vertikal tarqalish – axborotning yuqori (markaziy) manbadan quyi (mahalliy) manbaga yoki aksincha, mahalliydan markaziyga yo'nalishi. Markaziydan mahalliyga shaklida milliy yoki xalqaro darajadagi ijtimoiy-madaniy kontent markaziy OAV, media-platformalar yoki davlat organlari axborot xizmatlari orqali hududiy, mahalliy darajadagi auditoriyaga yetkaziladi. Masalan, mamlakat miqyosida madaniy meros haqidagi simpoziumning mahalliy telekanallarda yoritilishi. Mahalliydan markazga shaklida mahalliy darajadagi ijtimoiy va madaniy materiallar milliy yoki xalqaro axborot maydoniga chiqariladi. Masalan, «Sharq

taronalari» haqidagi reportajning mamlakat markaziy telekanallaridagi namoyish qilinishi bilan cheklanmaydi, uning xalqaro mediamakonda yoritilishi nazarda tutiladi. Vertikal rivojlanish – markaz ↔ mahalliy yo'nalishdagi axborot almashinuvi, markazlashgan axborot siyosati va yirik auditoriya bilan ishlashga asoslanadi. Ijtimoiy-madaniy mavzudagi materiallarning vertikal tarqatilishi natijasida kontentni markazlashtirish va yagona axborot siyosati olib borish, madaniy va ijtimoiy loyihalarni keng qamrovli auditoriyaga yetkazish, hududlar, markaz va xalqaro doirada axborot oqimini ta'minlashga erishiladi. Bu esa ayniqsa madaniy mavzudagi kontentni xalqaro darajada yoyish orqali xalqimizning an'analari, madaniyati, qadriyat va urf-odatlarini global madaniy-etnomadaniy aloqalarni translyatsiya qilish imkonini yaratadi[4].

Ushbu jadval asosida ijtimoiy-madaniy mavzudagi materiallarni tahlil qildik va gorizontal yoki vertikal yo'nalishda yoritilishiga e'tibor qaratdik.

«Kun.uz» elektron nashrida 2025-yil 8-iyun kuni «O'zbekistonda dorilar Qozog'istonga qaraganda qimmat – farmatsevtika bozoriga qanday omillar ta'sir qilyapti?» mavzusidagi tahliliy maqola e'lon qilingan. Nashr saytida 10754-marta o'qilgan ushbu material muallifi Dilshoda Shomirzayeva bevosita aholining ijtimoiy hayot tarziga aloqador mavzuni xorijiy mamlakatlardagi ahvol bilan solishtirgan tarzda yozganligi diqqatimizni tortdi. Shuningdek nashr telegram kanalida materialning videoformati ham e'lon qilingan va 389000-marta ko'rilgan (11.08.2025-yil holatiga ko'ra)[5]. Maqolaning «Chetda dori arzon, nega? bo'limchasida shunday solishtirma dalillar keltirilgan: «Subhatdoshga ko'ra, O'zbekiston chegara bojxona postlarida boshqa mahsulot, tovarlar singari dori vositalarining olib kelinishi ham uning chetga chiqib ketishidan ko'ra ko'proq uchraydi. A'zamov bu holatni boshqa davlatlardagi dori narxlari arzon ekani bilan izohladi. «Masalan, O'zbekistonga dorilar Yevropadan, Hindiston, Turkiya, Rossiya kabi bir qator

Gorizontal tarqalish – axborotning turli hududlar, guruhlar yoki tashkilotlar o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri almashinuvi nazarda tutvchi tizim. Bunda ijtimoiy-madaniy kontentlar hududlararo aloqalar markazlashmasdan turli viloyat, shahar yoki mintaqalar o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri almashiladi. Masalan, Samarqand qiloyat teatr jamoasi boshqa viloyat sahnasidan chiqish qilsa, bu haqdagi axborot ikki hudud mediasida yoritilishi. Ijtimoiy tarmoq orqali madaniy an'analarning tarqalishi ham gorizontal tarqalishga misol bo'la oladi. Gorizontal tarqalish turli to'siqsiz bo'lib, hududlar o'rtasida ijtimoiy va madaniy materiallar almashinuvi kuchaytiradi. Axborot oqimi markazlashmagan holda tarqalganligi sababli ijtimoiy va madaniy xilma-xillik rivojlanadi. Gorizontal rivojlanish – hudud ↔ hudud, guruh ↔ guruh aloqalari orqali kontent almashinuvi bo'lib, ijtimoiy-madaniy xilma-xillik va o'zaro boyishni ta'minlaydi.

davlatlardan kirib keladi. Lekin bizlardagi narx bilan qo'shni Qozog'iston, Qirg'iziston, Turkmanistonni solishtirsangiz, narxlar baland. Misol uchun, Plavix degan tabletka 75 mg, 28 dona O'zbekistonda o'rtacha narxi 19 dollardan 23 dollargacha atrofida turadi. Qozog'istonda 15 dollar atrofida, Tojikistonda 11-18 dollar atrofida, Rossiyada 9 dollar, Turkiyada bor-yo'g'i 7,5 dollar atrofida turadi. Bu – o'rtacha taxminiy narx. Bundan tashqari, NovoRapid FlexPen degan shu preparat mavjud, qandli diabetda qo'llanadi. Uning narxi O'zbekistonda hozirgi kunda 40-50 dollar atrofida, Qozog'istonda 16-40 dollar atrofida, Tojikistonda 5 dollardan 29 dollargacha, Rossiyada 22 dollar, Turkiyada 20 dollar. Bu – ochiq manbalardan olingan ma'lumotlar», – deydi u»[6]. Mamlakatda belgilangan referent narxlarining arzon emasligi sabab odamlar dorilarni qimmat olishga majbur ekani asoslangan. Bir qarashda ushbu maqola parchasida qiyoslash faqat raqamlar asosida olib borilganga o'xshaydi. Biroq, maqolada vertikal yoritish uslubida, ya'ni davlat dori sanoati mas'ul idoralari darajasidagi ma'lumotlar asosida tahlil olib borilganligi va bu bevosita xalq salomatligiga daxldor mavzu ekanligi bilan ahamiyatli.

ADABIYOTLAR

1. Михайлов С. А. Мировые тенденции и национальные особенности в современной зарубежной журналистике. – СПб., 2002. – С. 202–203.
2. Савельева К. В. Формирование социокультурной идентичности молодежи на примере проектной деятельности // Русский язык в парадигме современного образования: материалы Международного форума (10–11 мая 2018 г., Кадис, Испания). – Ростов-на-Дону; Таганрог: Издательство Южного федерального университета, 2018. – С. 225–228.
3. Акоева Н. В., Коренной А. С. Коммодификация культуры: к постановке проблемы // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Познание. – 2022. – № 6. – С. 5–8. DOI: 10.37882/2500-3682.2022.06.01.
4. Kun.uz. O'zbekistonda dorilar Qozog'istonga qaraganda qimmat – farmatsevtika bozoriga qanday omillar ta'sir qilyapti? Mavjud: <https://kun.uz/kr/news/2025/06/08/ozbekistonda-dorilar-qozogistonga-qaraganda-qimmat-farmatsevtika-bozoriga-qanday-omillar-tasir-qilyapti> (murojaat qilingan sana: 11.08.2025).
5. Kun.uz. 10 bolali Umarovlar oilasi: ular bir oyda 7 nafarga ko'paydi. Mavjud: <https://kun.uz/kr/news/2021/09/20/10-bolali-umarovlar-oilasi-ular-bir-oyda-7-nafarga-kopaydi> (murojaat qilingan sana: 11.08.2025).
6. Kun.uz. Ishli bo'lsam, oilamni eplab ketardim — chekka qishloq ayolini kim eshitadi? Mavjud: <https://kun.uz/kr/news/2022/02/22/ishli-bolsam-oilamni-eplab-ketardim-chekka-qishloq-ayolini-kim-eshitadi> (murojaat qilingan sana: 11.08.2025).
7. Kun.uz rasmiy Telegram kanali. Mavjud: <https://t.me/kunuzofficial/159510> (murojaat qilingan sana: 11.08.2025).
8. YouTube. «10 bolali Umarovlar oilasi: ular bir oyda 7 nafarga ko'paydi». Mavjud: <https://www.youtube.com/watch?v=JDiULR8wDRU&t=1s> (murojaat qilingan sana: 11.08.2025).
9. YouTube. «O'zbek folklorida yashiringan haqiqatlar». Mavjud: https://www.youtube.com/results?search_query=O%27zbek+folklorida+yashiringan+haqiqatlar (murojaat qilingan sana: 11.08.2025).
10. YouTube. «Teatrlarning bo'shlig'iga tomoshabin aybdormi yo vazirlik?». Mavjud: <https://www.youtube.com/watch?v=-5VETKJzNLA> (murojaat qilingan sana: 11.08.2025).
11. Oyina.uz. Ma'naviyat – millat ruhi, shaxs mas'uliyati. Mavjud: <https://oyina.uz/uz/article/3374> (murojaat qilingan sana: 11.08.2025).